

Wojciech Mojski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0002-4802-3346

wojciech.mojski@poczta.umcs.lublin.pl

Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r. (I NSW 103/19)

*Gloss to the Decision of the Supreme Court
of 29 October 2019 (I NSW 103/19)*

STRESZCZENIE

Sądowa kontrola prawidłowości przebiegu wyborów parlamentarnych stanowi istotny element szeroko pojętej procedury wyborczej w demokratycznym państwie prawnym. Kontrolę taką przewiduje art. 101 obowiązującej w Polsce Konstytucji, który Sądowi Najwyższemu powierza rozpoznawanie protestów wyborczych oraz stwierdzanie ważności wyborów do Sejmu i Senatu. Na skutek wskazywanych w doktrynie prawa konstytucyjnego poważnych zastrzeżeń co do konstytucyjności obecnej Krajowej Rady Sądownictwa i w konsekwencji konstytucyjnych wątpliwości w zakresie powołania na jej wniosek w 2018 r. niektórych osób na stanowiska w tym Sądzie, wątpliwości budzić może nie tylko kontrola Sądu Najwyższego w zakresie wyborów parlamentarnych przeprowadzonych 13 października 2019 r., dokonana z udziałem tych osób, lecz także ważność samych wyborów. Głosowane postanowienie, mimo jego merytorycznej prawidłowości w zakresie pozostawienia jednego z protestów wyborczych bez dalszego biegu, stanowi przykład tych wątpliwości proceduralnych.

Słowa kluczowe: protest wyborczy; stwierdzenie ważności wyborów; Sąd Najwyższy; Krajowa Rada Sądownictwa

Sąd Najwyższy postanowieniem z 29 października 2019 r., w sprawie protestu wyborczego wnioskodawcy – Pełnomocnika Wyborczego Komitetu Wyborczego ... K.S. przeciwko ważności wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 października 2019 r. w okręgu wyborczym nr ... obejmującym obszar powiatu ... oraz miast na prawach powiatu M. i T. (województwo ...), po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 29 października 2019 r. pozostawił protest wyborczy bez dalszego biegu.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia w zakresie ustaleń faktycznych wskazano, że pismem z 18 października 2019 r. pełnomocnik wyborczy Komitetu Wyborczego ..., na podstawie art. 82 w zw. z art. 241 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy¹ wniósł protest wyborczy przeciwko ważności wyborów z 13 października 2019 r. do Senatu RP we wskazanym okręgu wyborczym. W proteście podniesiono zarzut naruszenia art. 227 k. wyb. „polegający na niewłaściwym zakwalifikowaniu głosów jako nieważnych, podczas gdy głosy te powinny zostać uznane za ważne”. Wnioskodawca w związku ze sformułowaniem zarzutem wskazał, że w okręgu senackim nr ... w wyborach udział brało dwóch kandydatów, tj. M.G. zgłoszona przez Komitet Wyborczy ..., która uzyskała 64 172 głosy, oraz R.C. zgłoszony przez Komitet Wyborczy ..., który uzyskał 61 823 głosy, a zatem różnica głosów pomiędzy kandydatami wyniosła jedynie 2349 głosów, co stanowi z kolei 1,8% wszystkich oddanych głosów w tym okręgu. Liczba nieważnych głosów wyniosła zaś 3749, co stanowi 2,89% ogólnej liczby oddanych głosów. W ocenie pełnomocnika wyborczego z powyższych okoliczności wynika, że nieprawidłowo uznano część głosów za nieważne, a w rzeczywistości powinny być one uznane za głosy poparcia dla kandydata reprezentowanego przez niego Komitetu Wyborczego, gdyż: „[...] różnica w ilości głosów w całym okręgu jest na tyle znikoma, że może uchodzić za pewien margines błędu, czy to w kwalifikowaniu głosów jako ważnych lub nieważnych, czy też błędów pisarskich w protokole, jak również zwykłych omyłek rachunkowych”. Wnioskodawca w proteście złożył jednocześnie wnioski dowodowe o „ogłędziny kart wyborczych na rozprawie, porównanie kart wyborczych z protokołami poszczególnych komisji wyborczych, ponowne przeliczenie głosów na rozprawie, umożliwienie Wnioskodawcy wypowiedzenia się na rozprawie, w szczególności co do kart do głosowania, które zostały zakwalifikowane jako głosy nieważne”, oraz na podstawie art. 242 § 2 k. wyb. wniósł o „ustalenie w formie opinii, że zarzuty podniesione w proteście są zasadne”, a także o „uznanie w formie opinii, że ustalone naruszenie przepisów Kodeksu wyborczego miało wpływ na ważność wyborów”. W dniu 23 października 2019 r. pełnomocnik wyborczy sprostował oczywistą omyłkę, wskazując, że protest dotyczy naruszenia art. 268 i art. 269 k. wyb., a nie pierwotnie wskazanego art. 227 k. wyb. W dalszej części uzasadnienia podniesiono, że w piśmie z 24 października 2019 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o pozostawienie protestu bez dalszego biegu z powodu nieprzedstawienia w proteście żadnych dowodów na poparcie sformułowanych zarzutów. Analogiczne stanowisko zajęła Okręgowa Komisja Wyborcza w piśmie z 25 października 2019 r.

Kolejno w ramach uzasadnienia merytorycznego rozstrzygnięcia wskazano, że zgodnie z art. 82 § 1 k. wyb. przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powo-

¹ T.j. Dz.U. 2019, poz. 684, dalej jako: k. wyb.

du dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w Rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów, przy czym zgodnie z art. 241 § 3 k. wyb. osoba wnosząca protest powinna sformułować zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których je opiera. Rozpatrywany protest oparto na zarzucie niewłaściwego zakwalifikowania głosów jako nieważnych, jednak – jak podkreślono w uzasadnieniu – nie wskazano żadnej okoliczności, która uprawdopodobniałaby choćby istnienie nieprawidłowości podczas głosowania, zakwalifikowania głosów jako nieważnych lub w zakresie ustalenia wyników głosowania. Ponadto w proteście nie wskazano dowodów, które dotyczą istnienia nieprawidłowości w ustalaniu liczby głosów, przy czym podkreślono, że dowodem takim nie mogą być oględziny i ponowne liczenie przez sąd głosów nieważnych, co byłoby możliwe dopiero na skutek udowodnienia powyższych nieprawidłowości, po przeprowadzeniu innych zawnioskowanych dowodów. W rozpatrywanym proteście wyborczym nieprawidłowości tych w ogóle nie zarzucono i nie przedstawiono środków dowodowych na ich poparcie. W uzasadnieniu wyjaśniono również, że protest zmierza w istocie do „ponownej weryfikacji liczby oddanych głosów i ich ponownego przeliczenia”, co nie jest jego funkcją, gdyż – jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego – hipotetyczne zarzuty sprowadzające się wyłącznie do kontestowania wyników wyborów nie mogą stanowić wyłącznych podstaw protestu w rozumieniu art. 82 § 1 k. wyb.² Tym samym rozpoznawany protest zawiera braki formalne, które uniemożliwiają jego merytoryczne rozpoznanie, co w konsekwencji prowadziło do pozostawienia go bez dalszego biegu na podstawie art. 243 § 1 k. wyb. w zw. z art. 241 § 3 k. wyb. w zw. z art. 258 k. wyb. Dodatkowo w uzasadnieniu analizowanego rozstrzygnięcia podkreślono, że pisma wnioskodawcy z 23 października 2019 r. nie sposób traktować jako sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej w zakresie zastąpienia zarzutu naruszenia pierwotnie wskazanego art. 227 k. wyb. (dotyczy wyborów do Sejmu) na zarzut naruszenia art. 268 i art. 269 k. wyb. (dotyczy wyborów do Senatu), a to z uwagi na wskazanie w tym piśmie w istocie nowych zarzutów, co mogło nastąpić wyłącznie w ustawowym terminie składania protestów wyborczych, a więc do północy w dniu 22 października 2019 r. Jednocześnie wskazano: „[...] nawet jednak skuteczne uzupełnienie tego braku w terminie, w sposób postulowany przez Wnioskodawcę w piśmie z 23 października 2019 r., również nie sanowałoby braków formalnych protestu”.

Powyższe rozstrzygnięcie jest pierwszym z serii orzeczeń związanych z protestami wyborczymi wniesionymi w imieniu Komitetu Wyborczego największego ugrupowania politycznego dotychczasowej koalicji rządzącej po wyborach do

² Postanowienie SN z dnia 16 lipca 2014 r., III SW 35/14, OSNP 2016, nr 5, poz. 66.

Senatu z 13 października 2019 r.³ Zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym⁴ analizowane rozstrzygnięcie zostało wydane przez skład orzekający Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, do której należy m.in. rozpatrywanie protestów wyborczych i stwierdzanie ważności wyborów. Wskazana Izba realizuje obecnie tym samym szczególne zadania Sądu Najwyższego związane z sądową kontrolą prawidłowości przebiegu wyborów w Polsce, określone w art. 101 obowiązującej Konstytucji⁵. W analizowanej sprawie Sąd Najwyższy zajmował się pierwszym z elementów tej kontroli w zakresie wyborów senackich, tj. rozpatrzeniem podmiotowego protestu wyborczego, co stanowi element wstępny przyszłego rozstrzygnięcia w zakresie ważności całych wyborów parlamentarnych⁶. Jak słusznie podkreśla się przy tym w doktrynie prawa konstytucyjnego, zarówno orzeczenia w kwestii wnoszonych protestów wyborczych, jak i orzeczenie w sprawie stwierdzenia ważności wyborów mają charakter deklaratoryjny i związane są jednocześnie ze swoistym domniemaniem prawidłowości przebiegu wyborów. Domniemanie to może zostać wzruszone wyłącznie w toku postępowania przed Sądem Najwyższym, przy czym może to nastąpić wyłącznie na podstawie dowodów przedstawionych przez uprawnione podmioty, które prawidłowość przebiegu wyborów kwestionują⁷. W analizowanej sprawie ciężar dowodu spoczywał tym samym na wnioskodawcy. Tymczasem, jak słusznie wskazano w uzasadnieniu głosowanego rozstrzygnięcia, wnioskodawca nie tylko nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie stawianych gołosłownie zarzutów niewłaściwego zakwalifikowania głosów nieważnych jako ważnych, lecz nawet nie spróbował uprawdopodobnić tej okoliczności. Zawarte w proteście wnioski dowodowe o „ogłędziny kart wyborczych na rozprawie, porównanie kart wyborczych z protokołami poszczególnych komisji wyborczych, ponowne przeliczenie głosów na rozprawie” zmierzały do nieuzasadnionego i pozbawionego podstaw prawnych uczynienia postępowania w sprawie protestu przed Sądem Najwyższym miejscem kolejnego przeliczenia głosów, co słusznie zostało uniemożliwione.

³ W Izbie tej, w przeciwieństwie do wyborów do Sejmu, dotychczasowa koalicja rządząca nie uzyskiwała absolutnej większości ogółu mandatów senatorskich. Pozostałe protesty wyborcze koalicji wniesione do Sądu Najwyższego, zmierzające do ponownego przeliczenia głosów w niektórych okręgach, również zostały pozostawione bez dalszego biegu. Por. postanowienie SN z dnia 30 października 2019 r., I NSW 117/19; postanowienie SN z dnia 30 października 2019 r., I NSW 118/18; postanowienie SN z dnia 6 listopada 2019 r., I NSW 102/19. Do każdego z tych postanowień również można odnieść uwagi zawarte w tej glosie.

⁴ T.j. Dz.U. 2019, poz. 825.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁶ Do dnia zakończenia tej analizy, tj. do dnia 15 listopada 2019 r., orzeczenie w sprawie ważności wyborów parlamentarnych z 13 października 2019 r. nie zostało przez SN wydane.

⁷ B. Naleziński, *Komentarz do art. 101 Konstytucji*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 2: *Komentarz do art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.

Wnioski o przeprowadzenie tych dowodów nie zostały udowodnione ani nawet uprawdopodobnione przez wskazanie jakichkolwiek innych środków dowodowych, które w sposób wiarygodny mogłyby uzasadniać ich przeprowadzenie. Za środki takie nie mogły zostać uznane wskazane w proteście różnice w uzyskanych przez kandydatów głosach poparcia, gdyż w żadnej mierze nie umożliwiają one stwierdzenia zarzuconych nieprawidłowości. Wskazane braki dowodowe wniesionego protestu słusznie zatem potraktowane zostały jako braki formalne protestu wyborczego (art. 241 § 3 k. wyb.), co wobec dodatkowego przekroczenia terminu do jego wniesienia słusznie w konsekwencji skłoniło skład orzekający w sprawie do pozostawienia protestu bez dalszego biegu. Decyzję tę, jak też przywołaną w uzasadnieniu argumentację, należy ocenić w tym kontekście jednoznacznie pozytywnie i w tej części glosa ma charakter w pełni aprobujący.

Ocena głosowanego orzeczenia (niestety) nie może sprowadzać się jednak wyłącznie do aprobującej oceny pozostawienia analizowanego protestu wyborczego bez dalszego biegu. Zastrzeżenia musi bowiem budzić sposób ukształtowania składu Sądu Najwyższego orzekającego w tej sprawie, co związane jest z istotnymi wątpliwościami dotyczącymi spełnienia wymogów prawnoustrojowych w zakresie procedury powołania osób orzekających w obecnej Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych⁸. Na skutek wskazywanych w doktrynie prawa konstytucyjnego poważnych obiekcji co do konstytucyjności ogłoszenia procedury konkursowej na wolne stanowiska w tej Izbie oraz wątpliwego konstytucyjnie statusu obecnej Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) kontrowersyjną kwestią staje się również materia ważności niektórych postępowań przed Sądem Najwyższym, m.in. w sprawach wyborczych. Kontrowersje dotyczą nie tylko kontroli Sądu Najwyższego w zakresie analizowanego protestu wyborczego oraz innych wniesionych protestów, lecz także przyszłego stwierdzenia ważności wyborów parlamentarnych z 13 października 2019 r. przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, a w ostateczności nawet ważności samych wyborów parlamentarnych. W związku z tymi wątpliwościami w dalszej części analizy należy rozważyć kwestię ważności postępowania zarówno w głosowanej sprawie, jak i w innych sprawach wyborczych przed obecnymi składami tej Izby SN, oraz ustalić, czy postępowania te spełniają wymogi ważnych postępowań sądowych w rozumieniu stosowanych w nich przepisów o cywilnym postępowaniu nieprocesowym (art. 242 § 1 k. wyb. oraz

⁸ Ze względu na wskazane poniżej wątpliwości ustrojowe ocenę tę odnieść należy do każdej innej sprawy rozstrzyganej przez obecny skład Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN, lecz także – z tych samych powodów – przez Izbę Dyscyplinarną SN. Wątpliwości te powstają nie tylko w zakresie zgodności z normami *stricte* konstytucyjnymi, ale również w kontekście wiążących Polskę norm prawa Unii Europejskiej (UE) i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz norm wynikających z Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284; EKPC) i tez Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (ETPC).

art. 244 § 1a k. wyb. w zw. z art. 13 § 2 w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c.⁹). Ponadto należy zastanowić się nad kwestią proceduralnych możliwości potwierdzenia lub niepotwierdzenia wskazywanych w doktrynie zastrzeżeń, a także nad możliwością ewentualnego sanowania wadliwych postępowań oraz nad wspomnianą kwestią ważności ostatnich wyborów parlamentarnych w Polsce.

Pierwszym ze wskazywanych w doktrynie problemów ustrojowych dotyczących statusu osób orzekających obecnie w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, w tym w omawianym rozstrzygnięciu, jest kwestia braku kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów pod obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym¹⁰. W pełni należy podzielić ocenę, argumentację i wnioski końcowe wyrażone w opiniach prawnych dotyczących nieprawidłowości w tym zakresie i stwierdzić, że brak kontrasygnaty premiera pod wspomnianym obwieszczeniem oznacza po prostu nieważność tego aktu urzędowego Prezydenta. Wykładnia art. 144 Konstytucji jest jednoznaczna – jeżeli dany akt urzędowy Prezydenta nie stanowi prerogatywy z zamkniętego katalogu z ust. 3 i ma formę pisemną, to podlega kontrasygnacie premiera (ust. 2), co warunkuje jego ważność i prawną skuteczność. Brak kontrasygnaty premiera pod obwieszczeniem Prezydenta, którego wydanie nie jest prerogatywą i ma ono formę pisemną, czyni ten akt nieważnym w rozumieniu tej regulacji konstytucyjnej. W konsekwencji prowadzi to niestety do wniosku, że nieważna jest również przeprowadzona procedura obsadzenia wolnych stanowisk sędziowskich w Sądzie Najwyższym wszczęta na podstawie tego aktu¹¹. Okoliczność ta prowadzi z kolei do zupełnie ekstraordynaryjnej konkluzji,

⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460, 1469, 1495, 1649, 1655, 1798, 1802, 1818), dalej jako: k.p.c.

¹⁰ M.P. 2018, poz. 633. W obwieszczeniu tym m.in. określono, że liczba wolnych stanowisk w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN wynosi 20 stanowisk. Wszystkie zostały obsadzone przez osoby, które zgłosiły swoje kandydatury na podstawie tego aktu.

¹¹ Zob. S. Patyra, *Opinia prawna w sprawie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższego*, www.iustitia.pl/2587-brak-kontrasygnaty-premiera-oznacza-niewaznosc-konkursu-do-sadu-najwyzszego-opinia-prof-dr-hab-slawomira-patryry-2 [dostęp: 9.11.2019]; M. Florczak-Wątor, T. Zalański, *Opinia prawna w sprawie zgodności z Konstytucją obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym*, *wydanego bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów*, www.iustitia.pl/2497-konkurs-bez-kontrasygnaty-jest-niewazny-opinia-prawna [dostęp: 9.11.2019]; A. Rakowska-Trela, *Opinia prawna: zgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym*, www.iustitia.pl/83-komunikaty-i-oswiadczenia/2591-konkurs-do-sadu-najwyzszego-jest-niewazny-opinia-prawna-2 [dostęp: 9.11.2019]; M. Florczak-Wątor, S. Patyra, *Opinia prawna na temat skutków wadliwości postępowania nominacyjnego sędziów Sądu Najwyższego w aspekcie skuteczności ich powołania*, www.iustitia.pl/images/pliki/Opinia_prawna_o_powolaniu_sedziow_SN_2019.pdf [dostęp: 9.11.2019].

że skład całej obecnej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych został ukształtowany na podstawie procedury konkursowej ogłoszonej w formie aktu urzędowego Prezydenta naruszającego art. 144 Konstytucji. Musi to prowadzić do wniosku, że składy tej Izby z udziałem osób powołanych w tym wadliwym konstytucyjnie trybie, również w omawianej tutaj sprawie, są składami sprzecznymi z przepisami prawa (z Konstytucją) w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., co oznacza, że postępowania przed tymi składami są nieważne.

Wątpliwości w zakresie składów orzekających tej Izby potęguje też powołanie przez Prezydenta osób w niej orzekających na wniosek KRS ukształtowanej w kwietniu 2018 r. na podstawie art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa¹², dodanego nowelizacją ze stycznia 2018 r.¹³ Przepis ten narusza dotychczasową utrwaloną (ponad dwudziestoletnią) wykładnię i praktykę stosowania art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji, która zakłada, że sędziów do KRS wybierają sędziowie, a nie parlamentarzyści (politycy). Sama nowelizacja w art. 6 narusza z kolei art. 187 ust. 3 Konstytucji poprzez nieuprawnione skrócenie czteroletniej kadencji dotychczasowych członków KRS¹⁴. Oceny niekonstytucyjności składu nowej KRS nie zmienia przy tym rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 marca 2019 r. (K 12/18), w którym stwierdzono, że art. 9a ustawy o KRS jest zgodny z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w zw. z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 oraz art. 186 ust. 1 Konstytucji, gdyż orzeczenie to – podobnie jak we wcześniejszej sprawie dotyczącej KRS (K 5/17¹⁵) – wydane zostało przez Trybunał Konstytucyjny w składzie, w którym występowała osoba nieuprawniona do orzekania, co jednoznacznie wynika z wcześniejszych wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2015 r. (K 34/15)¹⁶ oraz z dnia 9 marca 2016 r. (K 47/15)¹⁷.

¹² T.j. Dz.U. 2019, poz. 84, 609, 730, 914.

¹³ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o KRS oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3).

¹⁴ Podczas rozprawy przed TSUE w kwestii połączonych spraw, dotyczących m.in. zgodności z prawem Unii Europejskiej składu nowej KRS, przyznał to pośrednio sam pełnomocnik rządu polskiego, który wskazał: „[...] 11 członkom KRS kadencję skrócono bardzo minimalnie, bo jedynie o 2 tygodnie. Kolejnym 2 członkom KRS kadencję skrócono jedynie o 2 miesiące, zaś 2 kolejnym członkom KRS kadencje upływały odpowiednio w 2019 roku i 2020 roku” – *Przebieg rozprawy przed TSUE z dnia 19 marca 2019 r. w połączonych sprawach C 585/18, C 624/18 i C 625/18*, www.iustitia.pl/nowa-krs-nowy-sn/2937-przebieg-rozprawy-przed-tsue-z-dnia-19-marca-2019r-w-w-polaczonych-sprawach-c-585-18-c-624-18-i-c-625-18 [dostęp: 9.11.2019]. Zob. także: P. Uziębło, *Kilka uwag o „reformowaniu” Krajowej Rady Sądownictwa*, „Iustitia” 2017, nr 4.

¹⁵ R. Balicki, *Nie-glosa do nie-wyroku, czyli kilka uwag na marginesie sprawy K 5/17*, „Iustitia” 2017, nr 2.

¹⁶ OTK ZU 2015, nr 11A, poz. 185.

¹⁷ Dz.U. 2018, poz. 1077, OTK ZU A/2018, poz. 31. Wyrok ten został opublikowany w Dzienniku Ustaw 5 czerwca 2018 r., a w OTK ZU – 13 czerwca 2018 r., przy czym wbrew niemającej podstaw konstytucyjnych uwadze zawartej w urzędowym publikatorze („Rozstrzygnięcie wydane z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym [Dz.U. z 2016 r.

Wskazane zastrzeżenia doktrynalne nie mają jednak oczywiście charakteru wiążącego i w związku z tym powstaje kolejne pytanie o wiążące możliwości proceduralne stwierdzenia tych nieprawidłowości i ich ewentualne skutki prawne. W tym kontekście należy zauważyć, że do kwestii ustawowego ukształtowania składu obecnej KRS odniesie się TSUE, który 19 listopada 2019 r.¹⁸ (po dacie zakończenia niniejszej analizy) ma wydać wyrok w zawisłych przed tym organem połączonych sprawach o sygn. C-585/18, C-624/18 oraz C-625/18¹⁹. Rozprawa przed Wielką Izbą TSUE (w trybie przyspieszonym) odbyła się w tej sprawie 19 marca 2019 r., przy czym Trybunał zobowiązał rzecznika generalnego do sporządzenia opinii m.in. w zakresie „zdolności” obecnie ukształtowanej KRS do wykonywania ustrojowego zadania stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów²⁰. W przygotowanej opinii Rzecznika Generalnego TSUE z dnia 27 czerwca 2019 r.²¹ wskazano m.in. w tym zakresie jednoznacznie, iż: „sam sposób powoływania członków KRS ujawnia nieprawidłowości, które mogą zagrozić jej niezależności od organów ustawodawczych i wykonawczych”, „zmianom sposobu powoływania sędziów będących członkami KRS towarzyszyło przedwczesne zakończenie kadencji dotychczasowych członków KRS”, „analizy nie podważa wyrok TK z dnia 25 marca 2019 r. (K 12/18)”.

Po ewentualnym wyroku TSUE uznającym naruszenie prawa unijnego w zakresie ukształtowania składu polskiej KRS oraz po upływie terminu do wykonania

poz. 293], dotyczyło aktu normatywnego, który utracił moc obowiązującą”) wyrok ten jest w pełni wiążący od dnia jego wydania, tj. od 9 marca 2016 r.

¹⁸ *Trybunał Sprawiedliwości UE wyda 19 listopada wyrok w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18*, <http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/10811> [dostęp: 9.11.2019].

¹⁹ Sprawy zainicjowane pytaniami prejudycjalnymi Sądu Najwyższego z 20 września 2018 r. i 3 października 2018 r. w sprawach z powództw sędziów Sądu Najwyższego i sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zob. *Komunikaty o sprawach*, www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty_o_sprawach.aspx?ItemSID=253-271e0911-7542-42c1-ba34-d1e945caefb2&ListName=Komunikaty_o_sprawach [dostęp: 9.11.2019].

²⁰ Należy podkreślić, że podczas rozprawy przed TSUE przywołany został wyrok ETPC w bardzo istotnej również dla Polski sprawie – *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii* – ETPC z dnia 12 marca 2019 r., skarga nr 26374/18, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-191701%22%5D%7D> [dostęp: 9.11.2019]. W lutym 2020 r. sprawę rozpatrzyła Wielka Izba ETPC. W sprawie tej stwierdzono naruszenie gwarantującego prawo do sądu art. 6 ust. 1 EKPC w przypadku orzekania w sprawie sądowej osoby powołanej do orzekania sprzecznie z przepisami prawa. Ewentualne stwierdzenie przez TSUE naruszenia prawa UE w zakresie ukształtowania KRS będzie tym samym również potencjalnym naruszeniem art. 6 ust. 1 EKPC w zakresie prawa do sądu. Zob. M. Szwed, *Orzekanie przez wadliwie powołanych sędziów jako naruszenie prawa do sądu w świetle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 12.03.2019 r., 26374/18, Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2019, nr 7, s. 42–51.

²¹ Opinia Rzecznika Generalnego TSUE z 27 czerwca 2019 r., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215565&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11865519> [dostęp: 9.11.2019].

tego wyroku wskazane zastrzeżenia doktrynalne dotyczące obecnej KRS przybiorą formalnie wiążącą formę prawną. Tylko wówczas możliwe będzie podjęcie działań zmierzających do sanowania m.in. postępowań wyborczych przed Sądem Najwyższym. Przede wszystkim nie będzie jednak wówczas prawnie dopuszczalne stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych w Polsce z 13 października 2019 r. w obecnym pełnym składzie Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (chyba że nastąpi to wcześniej). Stanowiłoby to niewykonanie wyroku TSUE i tym samym wiązałoby się z naruszeniem art. 260 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)²², co z kolei jest zagrożone sankcjami przewidzianymi w dalszych ustępach tego przepisu. W celu wykonania ewentualnego wyroku TSUE Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, na podstawie art. 260 ust. 1 TFUE w zw. z art. 35 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, ale również na podstawie art. 101 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji, może rozważyć wyznaczenie innych sędziów Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu sprawy w przedmiocie stwierdzenia ważności wyborów parlamentarnych w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Jeżeli jednak uchwała o stwierdzeniu ważności wyborów zostanie podjęta przed terminem wyroku TSUE lub przed terminem jego wykonania, to rozważyć należy wznowienie postępowania w tej sprawie, co powinno również dotyczyć spraw rozpoznanych już protestów wyborczych. Kwestia ta ma bowiem istotne znaczenie z perspektywy przywrócenia stosowania konstytucyjnych zasad państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) i legalizmu (art. 7 Konstytucji). Nie może przy tym budzić wątpliwości, że orzecznictwo TSUE (i analogicznie ETPC) – w ramach zobowiązań międzynarodowych państwa polskiego (art. 9 Konstytucji) – może stanowić podstawę wznowienia postępowania cywilnego, w tym nieprocesowego postępowania w sprawach wyborczych przed Sądem Najwyższym²³.

Jednocześnie należy podkreślić, że wskazane zastrzeżenia dotyczące składu orzekającego w analizowanym rozstrzygnięciu, czy też w ewentualnej sprawie stwierdzenia ważności wyborów, nie mogą automatycznie przesądzać o nieważności wyborów do Sejmu i Senatu z 13 października 2019 r. Nawet potwierdzenie tych nieprawidłowości w wyroku TSUE nie może prowadzić do podważania ważności samych wyborów parlamentarnych, podważania statusu wybranych w nich osób

²² Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (2012/C 326/01), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A-12012E%2FTXT> [dostęp: 9.11.2019].

²³ Por. K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 401 KPC*, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019. Zob. również postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2012 r. (I CO 8/12), w którym odmówiono takiego prawa w zakresie możliwości wznowienia postępowania w sprawie uchwały stwierdzającej ważność wyborów osobie, która wniosła wcześniej protest wyborczy. Orzeczenie to nie stoi jednak na przeszkodzie złożeniu skargi o wznowienie postępowania do SN np. przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

oraz kwestionowania legalności działań Sejmu i Senatu w nowych kadencjach²⁴. Brak jest bowiem podstaw prawnych do przyjęcia, że nieważność sądowej kontroli prawidłowości wyborów może przesądzać samoistnie o nieważności tych wyborów. Wybory parlamentarne korzystają, jak wskazano powyżej, z domniemania prawidłowości ich przebiegu, co nie mogło oczywiście zostać podważone w toku nieważnych postępowań sądowych związanych z kontrolą tej prawidłowości. Co więcej, w sensie prawnym nieważność ta nie została póki co stwierdzona we właściwym trybie.

Z powyższych uwag wynika jednocześnie w wymiarze bardziej ogólnym, że konkretne państwo może być państwem demokratycznym, w którym odbywają się wolne wybory, ale nie może być jednocześnie w pełni państwem prawnym, co obecnie w coraz większym stopniu odpowiada charakterystyce praktycznej strony polskiego ustroju. W głosowanym rozstrzygnięciu jak w soczewce skupione zostały wszelkie konstytucyjne skutki niespełnienia od kilku lat w Polsce zasady państwa prawnego z art. 2 Konstytucji oraz instrumentalnego traktowania prawa²⁵. Głosowane rozstrzygnięcie, pomimo jego merytorycznej prawidłowości, jest niestety w tym ujęciu egzemplifikacją pogłębiającego się kryzysu konstytucyjnego w Polsce, który już obejmuje zarówno Trybunał Konstytucyjny²⁶, Sąd Najwyższy, Krajową Radę Sądownictwa, jak i sądy powszechne, a także powoduje coraz liczniej występujące problemy konstytucyjne dotyczące funkcjonowania innych konstytucyjnych organów państwa.

BIBLIOGRAFIA

- Balicki R., *Nie-glosa do nie-wyroku, czyli kilka uwag na marginesie sprawy K 5/17*, „Iustitia” 2017, nr 2.
- Flaga-Gieruszyńska K., *Komentarz do art. 401 KPC*, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Florczak-Wątor M., *Glosa do wyroku TK z dnia 16 marca 2017 r., sygn. akt Kp 1/17*, <http://konstytucyjny.pl/glosa-do-wyroku-tk-z-dnia-16-marca-2017-r-sygn-akt-kp-117-monika-florczak-wator> [dostęp: 9.11.2019].

²⁴ Nieprawidłowości w składzie orzekającym SN w trakcie kontroli sądowej wyborów miały już w praktyce miejsce, ale nie wpłynęło to na kwestionowanie ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego z 26 maja 2019 r. (zob. uchwała SN z dnia 2 sierpnia 2019 r., I NSW 60/19). Wybrane podczas tych wyborów osoby objęły mandaty i ich status nie jest kwestionowany, podobnie jak legalność kompetencji wykonywanych przez cały Parlament Europejski.

²⁵ Por. S. Wronkowska, *O woluntaryzmie, instrumentalizacji i odpowiedzialności za prawo*, „Przegląd Konstytucyjny” 2019, nr 1, s. 5–23.

²⁶ Zob. M. Florczak-Wątor, *Glosa do wyroku TK z dnia 16 marca 2017 r., sygn. akt Kp 1/17*, <http://konstytucyjny.pl/glosa-do-wyroku-tk-z-dnia-16-marca-2017-r-sygn-akt-kp-117-monika-florczak-wator> [dostęp: 9.11.2019].

- Florczak-Wątor M., Patyra S., *Opinia prawna na temat skutków wadliwości postępowania nominacyjnego sędziów Sądu Najwyższego w aspekcie skuteczności ich powołania*, www.iustitia.pl/images/pliki/Opinia_prawna_o_powolaniu_sedziow_SN_2019.pdf [dostęp: 9.11.2019].
- Florczak-Wątor M., Zalański T., *Opinia prawna w sprawie zgodności z Konstytucją obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, wydane bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów*, www.iustitia.pl/2497-konkurs-bez-kontrasygnaty-jest-niewazny-opinia-prawna [dostęp: 9.11.2019].
- Komunikaty o sprawach*, www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty_o_sprawach.aspx?ItemSID=253-271e0911-7542-42c1-ba34-d1e945caefb2&ListName=Komunikaty_o_sprawach [dostęp: 9.11.2019].
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284).
- Naleziński B., *Komentarz do art. 101 Konstytucji*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 2: *Komentarz do art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym (M.P. 2018, poz. 633).
- Opinia Rzecznika Generalnego TSUE z 27 czerwca 2019 r., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215565&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11865519> [dostęp: 9.11.2019].
- Patyra S., *Opinia prawna w sprawie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższego*, www.iustitia.pl/2587-brak-kontrasygnaty-premiera-oznacza-niewaznosc-konkursu-do-sadu-najwyzszego-opinia-prof-dr-hab-slawomira-patryry-2 [dostęp: 9.11.2019].
- Postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CO 8/12.
- Postanowienie SN z dnia 16 lipca 2014 r., III SW 35/14, OSNP 2016, nr 5, poz. 66.
- Postanowienie SN z dnia 30 października 2019 r., I NSW 117/19.
- Postanowienie SN z dnia 30 października 2019 r., I NSW 118/18.
- Postanowienie SN z dnia 6 listopada 2019 r., I NSW 102/19.
- Przebieg rozprawy przed TSUE z dnia 19 marca 2019 r. w połączonych sprawach C 585/18, C 624/18 i C 625/18*, www.iustitia.pl/nowa-krs-nowy-sn/2937-przebieg-rozprawy-przed-tsu-e-z-dnia-19-marca-2019r-w-w-polaczonych-sprawach-c-585-18-c-624-18-i-c-625-18 [dostęp: 9.11.2019].
- Rakowska-Trela A., *Opinia prawna: zgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. nr 127.1.2018 o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym*, www.iustitia.pl/83-komunikaty-i-oswiadczenia/2591-konkurs-do-sadu-najwyzszego-jest-niewazny-opinia-prawna-2 [dostęp: 9.11.2019].
- Szwed M., *Orzekanie przez wadliwie powołanych sędziów jako naruszenie prawa do sądu w świetle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 12.03.2019 r., 26374/18, Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2019, nr 7.
- Trybunał Sprawiedliwości UE wyda 19 listopada wyrok w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18*, <http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/10811> [dostęp: 9.11.2019].
- Uchwała SN z dnia 2 sierpnia 2019 r., I NSW 60/19.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1460, 1469, 1495, 1649, 1655, 1798, 1802, 1818).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. 2019, poz. 684).
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825).

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o KRS oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3).

Uziębło P., *Kilka uwag o „reformowaniu” Krajowej Rady Sądownictwa*, „Iustitia” 2017, nr 4.

Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (2012/C 326/01), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A-12012E%2FTXT> [dostęp: 9.11.2019].

Wronkowska S., *O woluntaryzmie, instrumentalizacji i odpowiedzialności za prawo*, „Przegląd Konstytucyjny” 2019, nr 1.

Wyrok ETPC z dnia 12 marca 2019 r., skarga nr 26374/18, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-191701%22%5D%7D> [dostęp: 9.11.2019].

Wyrok TK z dnia 3 grudnia 2015 r., K 34/15, OTK ZU 2015, nr 11A, poz. 185.

Wyrok TK z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15, Dz.U. 2018, poz. 1077, OTK ZU A/2018, poz. 31.

SUMMARY

Judicial control over the correct course of parliamentary elections is an important element of the broadly understood electoral procedure in a democratic state ruled by law. Such control is provided for in Article 101 of the Polish Constitution, which entrusts the Supreme Court with examining electoral protests and confirming the validity of elections to the Sejm and Senate. As a result of serious reservations indicated in the doctrine of constitutional law as to the constitutionality of the current National Council of the Judiciary and, as a consequence, constitutional doubts as to the appointment of certain persons to its position in 2018 in this Court, doubts may be raised not only in the scope of the Supreme Court's control over parliamentary elections carried out on 13 October 2019, made with the participation of these people, but also in the matter of validity of the elections themselves. The glossed decision, despite its substantive correctness in leaving one of the electoral protests without further progress, is an example of these procedural doubts.

Keywords: election protest; election validity; Supreme Court; National Council of the Judiciary